

1 שיטה אחרת: רבא אמר, בין שהתחיל להזכיר בתפילת מוסף של  
2 היום הראשון, שוב אינו פוסק, אלא ממשיך להזכיר בכל  
3 התפילות. וכן אמר רב ששת, בין שהתחיל שוב אינו פוסק. מוסיפה  
4 הגמרא: ואף רב שאמר (לעיל ע"ב) שפוסק מלהזכיר במנחה של היום  
5 הראשון, הדר ביה – חזר בו מדבריו והסיק כשיטת רבא ורב ששת.  
6 דאמר רב תנאל אמר רב, מונה עשרים ואחד יום מהיום הראשון  
7 של ראש השנה, בדרך שמונה עשרה ימים מראש השנה עד יום  
8 הפסחים, ולאחריהם (ביום הראשון של שמיני עצרת) מתחיל  
9 להזכיר, ובין שהתחיל שוב אינו פוסק.  
10 הגמרא מביאה את פסק ההלכה: והלכתא – וההלכה היא שפיון  
11 שהתחיל שוב אינו פוסק.

### משנה

12 משנתינו מבארת מהו זמן סיום שאלת הגשמים בסוף עונתם.  
13 מבררת המשנה: עד מתי שואלין את הנשמים באמירת 'ותן טל  
14 ומטר לברכה' בתפילה, רבי יהודה אומר, עד שיעבור חג הפסח. רבי  
15 מאיר אומר, עד שיצא ויעבור חודש ניסן, שנאמר (ויאל ב כג) 'ויורד  
16 לכם גשם מורה ומלקוש בראשון' – שיה' הוריד את המורה שהוא  
17 הגשם הראשון ואת המלקוש שהוא הגשם האחרון בחודש  
18 הראשון שהוא חודש ניסן, הרי שחודש ניסן הוא זמן ירידת  
19 גשמים.  
20

### נמרא

21 שואלת הגמרא: אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, וכי יורה והגשם  
22 הראשון זמנו בנכון כמשתמע מהפסוק המובא במשנה, והרי יורה  
23 בפרשתן הוא – הזמן הראוי לירידת הגשמים הראשונים הוא  
24 בחודש מרחשון, (דתנן) [דנתיא] (ספרי עקב פי' מב) יורה בפרשתן  
25 ומלקוש בניסן.  
26 מתרצת הגמרא: אמר ליה רבי יצחק לרב נחמן, אכן הזמן הראוי  
27 לירידת יורה הוא בחודש חשון, אלא הכי אמר רבי יוחנן, בימי יואל  
28 בן פתואל נתקיים מקרא זה, שגם הורה וגם המלקוש ירדו בניסן,  
29 דכתיב ביה בנבואתו של יואל שיפשוט ארבה על התבואה ויכלה  
30 ה' את הארץ ויחר הארץ וגו' ויחר הארבה אכל ה' את הארץ ויחר  
31 ה' את הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
32 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ  
33 ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
34 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ  
35 ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
36 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ  
37 ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
38 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ  
39 ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
40 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ  
41 ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
42 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ  
43 ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
44 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ  
45 ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
46 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ  
47 ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
48 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ  
49 ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
50 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ  
51 ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר  
52 הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ ויחר הארץ

53 וגו', בא יבוא ברנה נשא אלמתי, שזרעו בדמעה ובצער אף שלא  
54 היה להם מה לאכול, וקצרו את התבואה ברניה ושמחה.  
55 מבררת הגמרא: מאי 'הלוך וילך ויבנה נשא משך וגו' הירע, בא יבוא  
56 ברנה, על מי נאמר פסוק זה. מבארת הגמרא: אמר רב יהודה, על  
57 השור הוא מדבר, שהשור בשהוא חורש הולך ויבנה מחמת קושי  
58 החרישה, וכתבתי מן השדה בסיום עבודת החרישה, התבואה  
59 כבר מתחילה לצמוח עד שאוכל חיוו [שחת] מן התלם [שורת  
60 החרישה], ואף הוא מניסי צמיחת התבואה בשנה ההיא. וזהו סיום  
61 הפסוק 'בא יבוא ברנה'.  
62 מבררת הגמרא: מאי 'נשא אלמתי', מבארת הגמרא: אמר רב  
63 חסדא, ואמר ליה בבתניתא תנא ויש אומרים שכך שנו בברייתא,  
64 הפסוק בא לתאר את שיעור התבואה שצמחה, שבדרך כלל  
65 הגבעול גדול פי שלשה או ארבעה מהשיבולת, ואז היה נס שגודל  
66 הקנה – הגבעול שעליו תלויה השיבולת, היה זרת וחצי אמנה  
67 בלבד, ואילו גודל השיבולת הצומחת מן הקנה ובתוכה גרעיני  
68 התבואה, היה זרתים.  
69 מאמרים נוספים שאמר רבי יצחק לרב נחמן בשם רבי יוחנן: אמר  
70 ליה רב נחמן לרבי יצחק, מאי דכתיב בפסוק שנאמר בימי יהורם  
71 בן אחזב (מלכים ב' ח א), 'כי קרא ה' לרעב וגם בא אל הארץ שבע  
72 שנים', בקנה שבע שנים מאי אכול – באותן שנות רעב מה אכלו,  
73 וכיצד יכלו להתקיים זמן כה רב בלא מזון. אמר ליה רבי יצחק,  
74 הכי אמר רבי יוחנן, בשנה הראשונה של הרעב אכלו מה שבפיתם,  
75 בשנה אכלו מה שבשדות – ספיחים שגדלו מאליהם, ומה  
76 שנשתייר בהם מהשנה הקודמת. בשלישית אכלו בשר בהמה  
77 שהורה, ברביעית בשר בהמה טמאה, ובחמישית בשר שקצים  
78 ורמשים, בשנה הששית אכלו מקצתם בשר בניהם ובנותיהם,  
79 ובשביעית בשר זרועותיהם, לקיים מה שנאמר (ישעיה ט ט) 'איש בשר  
80 ורעו יאכלו'.  
81 ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, מאי דכתיב (דחושע יט ט) 'בקרנך קדוש  
82 ולא אבוא בעיר', וכי משום ד'בקרנך קדוש' – שאתה מיטיב  
83 מעשיך, יאמר הקב"ה 'לא אבוא בעיר' – שלא יבוא להשחית  
84 שכניו בירושלים. אמר ליה רבי יצחק לרב נחמן, הכי אמר רבי  
85 יוחנן, אמר הקדוש ברוך הוא לא אבוא בירושלים של מעלה  
86 הנמצאת ברקיע, עד שאבוא לירושלים של מטה.  
87 שואלת הגמרא: ומי אבא – האם יש ירושלים למעלה. מתרצת  
88 הגמרא: אין – כן, דכתיב (תהלים קכב א) 'ירושלים לבנה בעיר שהבה  
89 לה יתרו'. כלומר, שירושלים של מטה תהיה בנויה בעיר אחרת  
90 הדומה לה, ומוכת שיש ירושלים נוספת חוץ מזו של מטה, והיכן  
91 היא אם לא למעלה.  
92 ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, מאי דכתיב בזילתום של חכמי  
93 הגוים (ירמיה י ח), 'ובאתת ויבצרו ויבצרו מוסר הכלים עץ הוא'. אמר  
94 ליה רבי יצחק, הכי אמר רבי יוחנן, כוונת הכתוב לומר שעבירה  
95 אחת היא שמכערת רשעים העוברים עליה בגיהנום, מאי היא אותה  
96 העבירה, עבודה זרה. ולומדים זאת בגזירה שוה, כתיב הקא 'מוסר  
97 הכלים עץ הוא', וכתיב הקא לענין עבודה זרה (ירמיה י טו) 'הכל הקא  
98 מעשה מעתקים', וכשם שהכל' זה נאמר לענין עבודה זרה, אף  
99 'הכלים' שנאמר בפסוק 'מוסר הכלים עץ הוא' לענין עבודה זרה  
100 נאמר.  
101 ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, מאי דכתיב בתוכחת ירמיהו הנביא  
102 (ירמיה ב יא), 'כי שתיים רעות עשה עמי, תרתין הוא דהו – האם עם  
103 ישראל עשו רק שתי רעות, וכי עשרין וארבע עבירות המנויות  
104 בספר יחזקאל (פרק כב) שכתב להו – מחולות להם. אמר ליה רבי  
105 יצחק, הכי אמר רבי יוחנן בביאור הכתוב, ישנה עבירה אחת  
106 מהעבירות שעברו שיהא

# תענית דף ה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קכג

יש להקשות, וכי מה ענין 'בנבקה' שהיתה עירו של שאול בנחלת בנימין, אצל 'דמה' שהיא עירו של שמואל בנחלת אפרים. אלא כוונת הפסוק לומר לה, שראוי היה ששאל ימות מיד לאחר שלא קיים רצון ה', וכי גרם לשאול שישיב בנבקה וימלוך שתי שנים ויפחזה, ולא ימות מיד לאחר המעשה עם עמלק, תפלתו של שמואל הרמתי, שביקש שלא יתבטלו מעשה ידיו בחייו, וביאור הפסוק הוא, ששאל יושב בגבעה ומולך, בזכות תפילתו של שמואל שהיה דר ברמה.

שאלת הגמרא: ומי מידחי נבא נבא מקמי נבא – וכי נדחים חייו של אדם בגלל אדם אחר, וכיצד אמרנו שמת שמואל מחמת דוד. מתרצת הגמרא: אין – כן, דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי (יוחנן) [יונתן], מאי דכתיב (הושע ה) 'על בן חצבתי בנביאים הרגתים באמרי פי', במעשיהם (שנהרגו מחמת מעשיהם) לא נאמר, אלא 'באמרי פי' – מחמת שאני גורתי, וכשמואל שמת קודם זמנו מחמת גזירתו של הקב"ה מאחר והגיע עת דוד למלוך. אלא מידחי נבא מקמי נבא – הרי שנדחים חייו של אדם מפני אדם אחר.

מספרת הגמרא: רב נחמן ורבי יצחק הוו יתבי בשעריה – היו יושבים בסעודה. אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, לימא מר מילתא – יאמר הרב דבר תורה. אמר ליה רבי יצחק, הכי אמר רבי יוחנן, אין מסיחין בשעת הסעודה, שמה על ידי הדיבור נקדים להפתח קנה הנשימה (הסגור בעת האכילה) לנפש שדרכו יורד האוכל למעינים, ויכנס מאכלו לקנה הנשימה ויבא לידי סכנה, ולכך איני יכול לדבר באמצע הסעודה.

בת דפסוק – לאחר שגמרו את הסעודה, אמר ליה רבי יצחק לרב נחמן, הכי אמר רבי יוחנן, יעקב אבינו לא מת, אלא נשאר חי לעולם. אמר ליה רב נחמן, וכי בכדי – בחינם ספקי ספדיניא – הספידוהו הספדים ותננו תנניא – חטטוהו החוטטים וקברו קבריא – קברוהו הקברנים וקננו קנניא – אמר ליה רבי יצחק, מקרא אני דווש, שנאמר (ירמיה ל) 'ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל, כי הנני מושיעך מיד ידו ואת ורעך מארץ שבים, ומכך שמוביר הכתוב ישועת יעקב יחד עם ישועת זרעו, מקיש בזה הוא ויעקב לזרעו, מה זרעו בחיים כשיצאו מארץ שבים, אף הוא ויעקב יהיה באותה שעה בחיים. ומכאן שיעקב אבינו לא מת, ומה שנחטטוהו וקברוהו מחמת שנדמה היה להם שמת.

אמר רבי יצחק, כל האומר רבב רבב מיד נבדי – כל המזכיר את שמה של רחוב הזונה שתי פעמים, מיד בא לידי חוצאת קרי. אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, אנא אמניא ולא איכפת לי – אני אומר זאת ואיני חושש כלל. אמר ליה רבי יצחק, בי קאמניא – כשאמרתי כן כוונתי היתה דווקא בידועה ובמכירה (ובמכירה את שמה).

מספרת הגמרא: בי הוו מיפסרי מרדכי – כאשר רב נחמן ורבי יצחק עמדו להיפרד, אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, ליברכן (ויברכני) מה, אמר ליה רבי יצחק, אמשול לך משל, למה תכרז דומה, לאדם שהיה הולך במדבר והיה רעב וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילול נאה ואמת המים עוברת תחתיו, אבל מפירותיו נשתה ממין וישב בצילו. ובשפיקש לילך אמר, אילן אילן כמה אברךך, אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין, הרי פירותיך כבר מתוקין, אם שיהו צילך נאה, הרי צילך נאה כבר, אם שתהא אמת המים עוברת תחתך, הרי אמת המים עוברת תחתך. אלא כך אברכך, יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך

שקולה בשמים – כשתי עבירות, ומאי ניהו – מה הוא אותו עון חמור, עבודה זרה, שבשעה שעבדו ישראל עבודה זרה לא זו בלבד שהחליפו את הקב"ה באחר, אלא שהחליפוהו בכזה שאינו מועיל, דכתיב באותו פסוק (ירמיה יג) 'כי שתיים רעות עשה עמי, אחי עזבו מקור מים חיים, להצב להם בארות נשברים'. ולא למדו מהקדריים העובדים למים ואינם ממירים עבודתם באש הפחותה ממים, ומזכותיים העובדים לאש שעל אף פחיתותה אינם ממירים עבודתם במים, וכמו דכתיב בהו (בישראל) בנבואה זו (ירמיה ב ייא) 'כי עברו איי כתיים וראו, וקברו שלחו והתבוננו מאד וגו', התימיר גוי אלהים והקח לא אלהים, ועמי המיר כבודו בלא ויעיל'. כלומר, תעברו באיי מגורי הכותיים, ושלחו אנשים לראות במנהג קדר, וראו אם אחד מהם המיר אלוהיו באחר, וזאת אף שבאמת אינם אלוהים, ואילו עם ישראל החליף את הקב"ה בעבודת כוכבים שאין בה תועלת. הגמרא מביאה ברייתא המבארת את הפסוקים כפי שהתבאר: תנא, פותיים עובדים לאש, וקדרים עובדים למים, ואף על פי שהכותיים יודעים שהמים מוכיחין את האש וחוזקים ממנה, לא המירו אלהיהם במים, ועמי המיר (כבודי) (בבבוי) בלא ויעיל.

ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, מאי דכתיב (שמואל א' ח כא) 'ויהי כאשר זקן שמואל וישם את בניו שפטים לישראל, ומי סוב שמואל כולי האי' – האם שמואל היה כל כך זקן כשמת, והא בר חששים ושתים הוה – הרי בן חמישים ושתים היה במותו, דאמר מר (מרק כח), אדם שמת בגיל חששים ושתים שנה, והו כמיתתו של שמואל הרמתי, ומיתתו אינה מיתת כרת.

אמר ליה רבי יצחק לרב נחמן, הכי אמר רבי יוחנן, אכן שמואל לא היה זקן כשמת אלא שזקנה קצתה עליו – הקב"ה הלבין את שעריו קודם זמנו כדי שיראה זקן כשמת, ולכן נאמר 'ויהי כאשר זקן שמואל'. דכתיב שאמר הקב"ה לשמואל לאחר ששאל לא קיים ציווי ה' להשמיד את כל אשר לעמלק (שמואל א' טו יא), 'נחמתי בי המלכתי את שאול למלך, כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים, ויחר לשמואל ויצעק אל ה' כל הלילה. ומה היתה זעקתו של שמואל לה, אמר לפניו, רבונו של עולם, שקלתיני במשה ואהרן, דכתיב (תהלים עט) 'משה ואהרן בכהני ושמואל בקריא שמו, קראים אל ה' והוא יענם, הרי ששקול אני בעיניך כמשה ואהרן. ואם כן מה משה ואהרן לא כמלך מעשה ידיהם תעשה, שהרי יהושע תלמידו לא מת בחייהם, אף אני לא יתבטל מעשה ידי פתי, וביין שהמלכות את שאול, אל תיקח ממנו את המלוכה בחיי. אמר תקדוש ברוך הוא, חכי אעבד – כיצד אעשה, לימות שאול – אם שימות שאול מיד, לא קא שביק (מניח) שמואל לעשות כן, שהרי יתבטלו בכך מעשי ידי בחיי, לימות – שימות שמואל עתה אדווקא – בעודו צעיר, מרנני אבתריה – יאמרו הבריות שמת בצעירותו מחמת עבירה שהיתה בידו חס ושלום, לא לימות שאול ולא לימות שמואל, לא יתכן, משום שבקר הנגיעה עת מלכות דוד, ואין מלכות נוגעת בתכרתה אפילו כמלא נימא (חוט השערה). כלומר, כאשר מגיע זמנה של מלכות אחת למלוך, המלכות הקודמת לא יכולה להישאר יותר אפילו שיעור מועט. לכך אמר תקדוש ברוך הוא אקפין עליו (על שמואל) וקנה, ויאמרו הבריות שמחמת זקנותו מת.

וריינו דכתיב (שמואל א' כב ו) 'ושאול יושב בנבקה תחת האש של ברמה',